

**Н.П. Радченко, магістрант,
О.А. Лаговська, к.е.н., доц.**

Житомирський державний технологічний університет

НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СПОСІБ ІНФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВА ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ЕКОНОМІЧНОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Прагнення економічного розвитку України, її інтеграція до європейського та світового співтовариства вимагають запровадження сучасних практик взаємодії держави та бізнесу, а також бізнесу і суспільства, які б дозволили посилити взаємну відповідальність усіх учасників громадського життя, створити умови для подальшого стабільного розвитку держави, заснованого на врахуванні якомога ширшого кола інтересів.

На сьогодні у найбільш економічно розвинутих державах світу поширення набула концепція «корпоративної соціальної відповідальності» (КСВ), що розуміється як «концепція, згідно з якою компанії інтегрують соціальні та екологічні питання у свою комерційну діяльність та у їх взаємодію із зацікавленими сторонами на добровільній основі». Отже, КСВ є добровільною діяльністю компаній приватного та державного секторів, спрямованою на дотримання високих стандартів операційної та виробничої діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище тощо, з метою вирівнювання існуючих економічних і соціальних диспропорцій, створення довірливих взаємовідносин між бізнесом, суспільством та державою.

У сучасних ринкових умовах значно розширилося коло вимог до підприємств-виробників товарів, робіт та послуг. Крім звичайної, загальної інформації про продукцію, суспільство цікавиться соціальною активністю підприємств. Чи наносить виробництво споживаного ними товару шкоду навколишньому середовищу та які затрати природних ресурсів? Адже в сучасному світі гостро стоїть проблема екології та екологічної відповідальності підприємств.

Також, соціальна звітність цікавить економічно активне населення, яке бажає працевлаштуватися. За проведеними дослідженнями з'ясовано, що кожному п'ятому працівнику дуже важливо працювати на соціально відповідальній фірмі. У відсотковому співвідношенні це становить: 3,9 % зовсім не важливо, 6,2 % скоріше не важливо, 26,8 % важко сказати, важливо чи ні, 43,2 % скоріше важливо і 19,8 % дуже важливо працювати на соціально відповідальну фірму.

Як показують соціологічні дослідження, серед основних чинників, що спонукають керівників підприємств реалізовувати соціально відповідальні заходи, на першому місці стоять моральні міркування (61,3 %) і внутрішнє спонукання (52,1 %). Досить вагомими є такі фактори, як зростання продажів (37,9 %), копіювання дій конкурентів (19,2 %) і вимоги з боку органів місцевої влади (18,9 %). При цьому основними напрямками соціальних інвестицій у 2011 р. стали розвиток персоналу (92 % обстежених компаній), охорона праці та здоров'я (89,5 %), благодійність і меценатство (86,8 %). Найпоширенішою практикою надання допомоги регіону (місцевому співтовариству) серед підприємств є допомога у благоустрої територій присутності, програми зі створення робочих місць, реалізація екологічних проектів.

Взагалі підприємства, які дотримуються принципів соціальної відповідальності, можна поділити на дві групи. Перша група – підприємства з пострадянським минулим (гірничо-металургійний комплекс, промислова хімія, машинобудування, енергетика), які, зважаючи на галузеві та історичні особливості, несуть найбільше соціальне навантаження. Також сюди відносять наявну соціальну інфраструктуру (житло, культурно-масові та спортивні споруди, об'єкти громадського харчування, пансіонати й бази відпочинку), яку зберегли, містять і розвивають у Донецькому регіоні ПрАТ «НКМЗ» і «НОРД», ПАТ Концерн «Стирол», «ММК ім. Ілліча», «Азовсталь», «Азовмаш», ДП «Артемсіль». Друга група компаній – створені сучасні великі компанії та фінансово-промислові групи, до яких можна віднести ПрАТ «СКМ», ТОВ «Метінвест Холдинг», ДПЕК, корпорація «Індустріальний союз Донбасу», компанія «Інтерпайп», ТОВ «Ernst&Young Україна», ПАТ «МТС Україна», ПАТ «Оболонь», ПАТ «Київстар». Керівництво цих компаній збагнуло можливість одержання переваг від запровадження принципів соціальної відповідальності: підвищення конкурентоспроможності підприємств на національному та світовому ринках, інвестиційної привабливості та капіталізації, поліпшення ділової репутації та іміджу серед населення, перш за все, споживачів і клієнтів.

Аналіз методів і форм реалізації соціальної відповідальності бізнесу в Україні показав, що внесок великих підприємств у підвищення якості життя місцевого співтовариства й соціально-економічний розвиток територій присутності здійснюється через соціальні інвестиції та соціальні програми, спрямовані на реалізацію екологічних, оздоровчих, освітніх, культурно-ціннісних, інфраструктурних та інших програм і проектів, оснащення сучасною медичною технікою місцевих лікарень, підтримку

ветеранів та інвалідів, багатодітних сімей, інтернатів і дитячих будинків, фінансування програм комплексного розвитку малих і монофункціональних міст. Для 67% українських підприємств реалізація соціальних програм і проектів не є актуальним завданням через дефіцит коштів, а кожна десята компанія вважає, що це функція держави, а не бізнесу. На більшості підприємств відсутні функціональні підрозділи з управління соціальною відповідальністю, чіткий контроль упровадження програм соціальної відповідальності, не відстежуються результати упровадження соціальних програм та інвестицій. Тому нагальною проблемою є питання вдосконалення управління цією сферою на великих підприємствах.

Визначення терміну «нефінансова звітність» на законодавчому рівні в Україні чітко не закріплено, а також не є загальноприйнятим. В різних джерелах авторами використовуються різні синоніми, такі як, «соціальна і екологічна звітність», «соціально відповідальна звітність», звітність зі стійкого розвитку» та ін.. Проте, основною сутністю цих звітів є якомога краще, доступніше і повно надати користувачу інформацію про те, як точно компанія запроваджуючи основи сталого розвитку, дотримується принципу «триєдиного підсумку», відображаючи інформацію щодо економічних, соціальних та екологічних аспектів своєї діяльності. Особливістю такої звітності є добровільний характер її складання, в нормативних документах не зазначена обов'язковість формування звітів з нефінансового стану підприємством.

Нефінансова звітність, в її складових: соціальної, економічної та екологічної, набуває свого узагальненого відображення через показники, соціальної звітності: кількість співробітників, рівень виробничого травматизму і професійних захворювань, середня кількість годин навчання на 1 співробітника за рік, кількість випадків невідповідності нормативним вимогам і добровільним кодексам щодо впливу продукції та послуг на здоров'я і безпеку споживачів, кількість випадків дискримінації. До показників економічної звітності належать: створена і розподілена пряма економічна вартість, доходи, операційні витрати, виплати співробітникам, пожертвування та інші інвестиції у співробітництва, виплати постачальникам капіталу і державам, нерозподілений прибуток, фінансова допомога від органів державної влади. Екологічна звітність містить такі показники: викиди до атмосфери забруднюючих речовин із зазначенням їх типу і маси, обсяги використання ресурсів, штрафи і санкції за недотримання екологічного законодавства, витрати та інвестиції на охорону навколишнього природного середовища.

Однією з умов реалізації концепції сталого розвитку є складання соціальної звітності. Інтеграція у світовий ринок універсальних принципів щодо прав людини і трудових прав, стандартів охорони навколишнього природного середовища і протидії корупції сприятиме довгостроковій успішності бізнесу. Сьогодні нефінансова звітність із економічною, екологічною і соціальною складовими – одна з найперспективніших сфер, яка динамічно розвивається, потребує досліджень і чекає на розробки відповідних методологічних засад. Пріоритетним завданням у цій сфері є розвиток інструментарію, який би надав вітчизняним компаніям можливість адаптувати до своїх умов апробовані у світовій практиці стандарти і регламенти корпоративної відповідальності. Оцінка на підставі звітності факторів, які впливають на сталий розвиток компанії, дозволяє суб'єктам управління розробляти рішення щодо підвищення відповідальності за розподіл ресурсів і за використання кадрового, природного і соціального капіталів. Запровадження не фінансової звітності сприятиме підвищенню ефективності ринків капіталу і розподілу ресурсів між усіма заінтересованими сторонами.